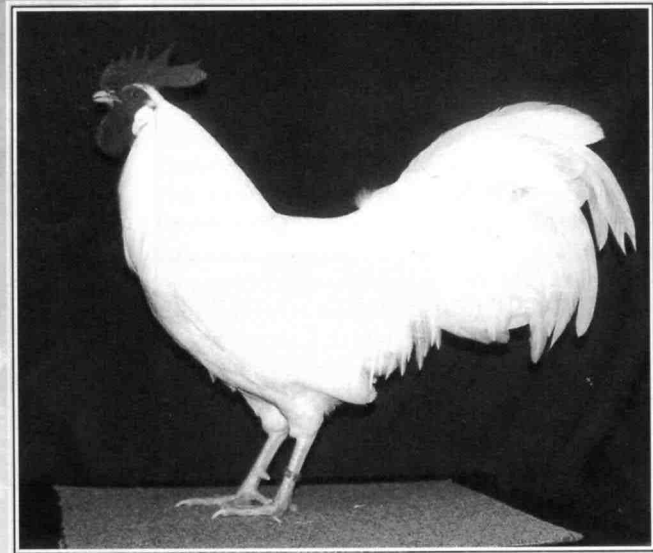

HET HOK:

*Twee kampioenen
Amerikaanse
Leghornbanen van Piet
van de Leest.*

Begin maart, het heeft vannacht nog gevoren, maar nu de zon schijnt voelt het als lente. De natuur staat al schuchter te bloeit in haar doorschijnende zachtgroene lingerie. Het belooft een schitterende dag te worden en niet in het minst omdat ik vandaag op bezoek ga bij de fokker van een schitterend ras; Piet v.d. Leest in Nuland, met zijn witte Amerikaanse Leghorns.

Het ras

De Leghorn is in mijn ogen het meest legendarische kippenras, en een van de weinige rassen die heden ten dagen nog buiten de hobbyfokkerij bestaat; het overgrote deel van de leghybriden heeft nog directe 'bloedbanden' met de Leghorns. Vraag aan iemand wat een leghorn is, en men zal antwoorden dat het een kip is, al zullen de meesten denken dat de naam iets te maken heeft met de legcapaciteit en niet weten dat 'Leghorn' de Engelse benaming is voor de Italiaanse havenstad Livorno, van waaruit destijds deze kippen vervoerd werden naar Engeland en Amerika. Dit van oorsprong Italiaanse ras met zijn onvoorstelbare legkracht, heeft feitelijk gezorgd voor het ontstaan van de grootschalige pluimvee- en eierhandel, als eerste in Amerika. Al in de vroegste jaren van 19^e eeuw begonnen pioniers met Leghornkippenfarms. Zo was daar bijvoorbeeld Jess Hanson, - die volgens de overlevering in 1911 aankwam in Corvallis (Oregon) met slechts \$25 in zijn zak - die de meest beroemde foklijn Amerikaanse witte Leghorns ontwikkelde, goed voor 20 legrecords tussen 1917 en 1961. Eendagskuikens werden gewoon verzonden per pakketpost! De "Hanson's strain" is nog steeds de basis voor de Witte Leghornbroederijen in de U.S.A. en meer dan 50 andere landen. In 1923 staan eieren en pluimveeproducten al in de top vijf van de Amerikaanse agrarische industrie met een jaarwaarde van meer dan een miljard dollar. Minder aandacht

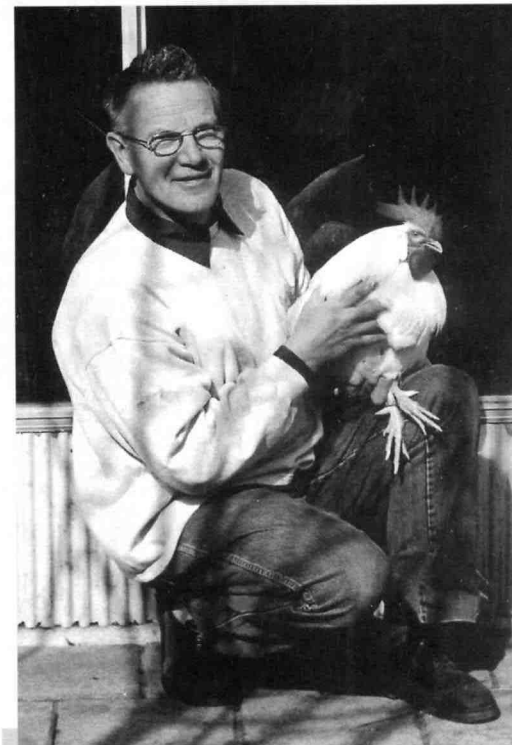
DEKALB

*Twee
Logo's van
bedendaagse
leghybriden;
de gelijkenis
met de
Leghorn is
nog duidelijk
te zien.*

voor de uiterlijke schoonheid, en meer en meer voor de economische waarde, zorgt ervoor dat er binnen tien jaar een vrijwel uniforme kleine witte 'nutkip' ontstaat. De meeste kippenfarms zijn rond Missisipi Valley en de North Central States. Ook Petaluma Valley in California werd beroemd om zijn kleine witte Leghornhennen, "The Nation's Egg Basket" (de eiermand van onze Natie) werd de bijnaam van deze zonnige, groene vallei met zijn grote coöperatieve kippenfarms. Van 1880 tot 1950 draaide alles daar om de Leghorn; zelfs 's werelds eerste en enige 'kippenapotheek' was er gevestigd. Thea Lowry heeft in haar boek 'Empty shells' de totale geschiedenis van de 'little white Leghornhens' opgetekend uit monden van de laatste nog in leven zijnde kippenboeren van Petaluma. Met de welgekozen titel van haar boek verwijst ze niet enkel naar eierdoppen, maar

ook naar de kippenschuren, die als 'lege schillen' staan te vergaan in het groene landschap, waar eens de witte Leghorns vrij konden genieten van zon en frisse lucht. Rond 1950 waren de laatste kippenfarms, gedwongen door de hoge kosten, overgegaan in de handen van een paar supergrote bedrijven, het begin van het legbatterijen-tijdperk. De witte Leghorn als zodanig bleef bestaan bij de hobbyfokkers, die er met zorg en liefde een prachtige sierkip van maakte. Anders dan in Engeland, waar men Spaanse Witwangen en Minorca's inkruiste en daardoor een zwaardere hoen creëerde met zeer grote kopversierselen, forsere bouw, langere poten en minder grote staartpartij, kruisten de Amerikanen met o.a.

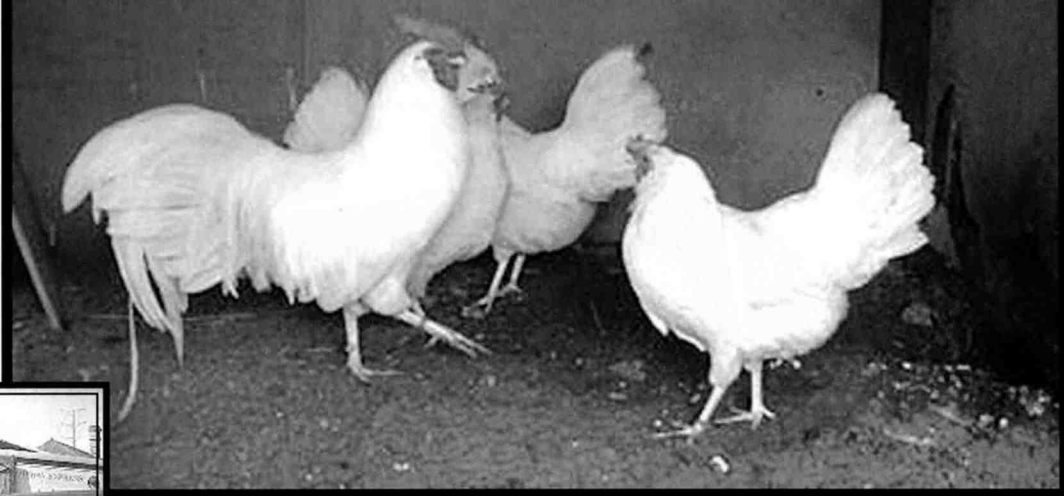
*Piet voor zijn bokken met een
van zijn prachtige banen.*

Sumatra's en Phoenix en veredelden dit ras tot de Amerikaanse Leghorn zoals wij die nu kennen: een krachtig maar fingegebouwd hoen, waarvan de kam niet zo overdreven groot is en met een overvloedige staartpartij. (De Nederlandse Leghorn staat makkelijk gezegd tussen de Amerikaanse en de Engelse in wat betreft gewicht, kopversierselen en staartdracht.)

Het is een bijzonder sierlijk en levendig ras, de ruglijn loopt in een vloeiende, holle boog op naar de lange, volbevederde en royaal gespreide staart. De ranke poten zijn diepgeel, de ogen oranje rood en de ovale oren zijn wit. De felrode enkele kam moet bij de

hen naar een zijde omvallen. In Nederland zijn ze slechts in de witte kleurslag erkend, en er is bovendien een rozekammige variëteit.

De attente lezer zal opgemerkt hebben dat ik een aantal keren de term 'kleine witte Leghorn' gebruikte. Toch betrof dat niet de krielen, maar zo werden ze in Amerika genoemd, deze wonderlijk tengere kippen, die toch zulke grote eieren legden. Die kleinheid was dan ook een welkom raskenmerk; een goed gefokte en goed verzorgde kleine Leghornnen woog 2 kg., at per jaar slechts 38 tot 40 kg. voer en produceerde 13 tot 15 kg. ei, aldus is te lezen in 'The National Geographic Magazine' van april 1927. Dat komt toch neer op 250 eieren van 60 gram! Toen omstreeks 1915 in Nederland de kwaliteit van dit ras terug begon te lopen, gingen er ook hier regelmatig stemmen op om toch vooral niet te grote Leghorns te fokken. Ook de grote kopversierselen kregen de schuld van allerlei problemen. In Avi 14 van april 1920 schrijft Van Gink: Het ras is nauwelijks een Leghorn meer, het voert naast het voor dit ras zo verwerpelijke Maleïërbloed ook het bloed der witte Spaansche hoenders en begint voor den algemeenen pluimveestapel zijn waarde te verliezen. De winterleg heeft zeer weinig meer te betekenen. De groote, zware hennen zijn formidabele eetsters geworden, de leg begint vaak eerst op 6½ of 7 maanden leeftijd en de enorme grootte der dieren schijnt deze ook al niet te vrijwaren voor legnod, waaraan menig mooie,

De beroemde Hanson's Witte Leghorns.

Toom Amerikaanse Leghorns, vitale dieren, schoon en prachtig wit.

's Werelds eerste en enige kippenapotheek in Petaluma.

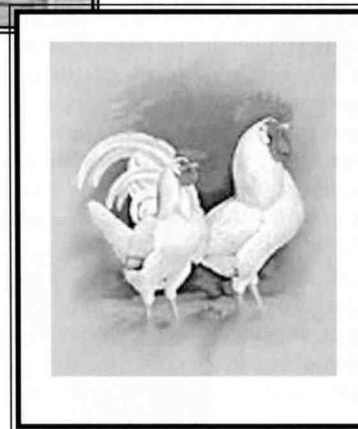
gen om kippen te gaan houden omdat dat zeer rustgevend was, en zo heeft hij dat beslist ook ervaren, zegt hij. Het waren helemaal geen topdieren, maar ze werden hem al gauw zeer dierbaar. Nù nog weet hij hoe erg hij het vond dat ze op een dag allemaal doodgebeten in het hok lagen; het werk van door actiegroepen bevrijde nertsen. Maar er kwamen weer nieuwe kippen, Wyandotjes dit keer, en hij werd lid van de 'Sportfokkers Nuland'. Zijn jongste zoon, Jurgen, had er ook aardigheid in en kreeg van (de helaas onlangs overleden topfokker) Leo Smits

legrijpe hen een ontijdigen dood stierf. De hanen eischen vaak bijzondere zorg, teneinde ze dienstbaar te doen zijn voor de fokkerij en de beenzwakte is een voortdurende bron van ellende. De groote kammen en verdere kopversierselen schijnen hun kracht als het ware te onttrekken aan het lichaam en eischen blijkbaar al te veel voor zich op. Allerlei storingen blijken hieruit te ontstaan, zoodat teleurstelling in de fokkerij en slechte bevruchting der eieren schering en inslag is. Als een sterk voorbeeld van het tegengestelde zouden wij de populariteit van den Amerikaanschen witten Leghorn kunnen stellen. Daar legde men zich met hart en ziel toe op de fokkerij van een witte Leghornvariëteit, welke alle beweeglijkheid en gehardheid van het echte oude Leghornras in zich vereenigde en aan uiterlijk schoon niet te wenschen overliet.

De huidige Nederlandse Leghorn is weer in kip met alle onderdelen in aanvaardbare afmetingen; de Amerikaanse Leghorn is echter nog altijd wat ranker en lichter van gewicht, en zo hoort het ook.

Piet van de Leest

Het dorp Nuland ligt aan het Brabantse Waterwingebied, een lichtglooiend heidellandschap. Piet is er sinds de laatste jaren schaapsherder, iets wat hij met hart en ziel doet, samen met zijn twee Bordercollies. Hij woont benijdenswaardig vrij; aan één zijde wel burens, maar aan de andere kant loopt zijn tuin als het ware ongemerkt over in de natuur. Zijn eerste kippetjes, Sebrights, schafte hij aan in 1986. Hij liep toen thuis, overspannen, en had het advies gekre-

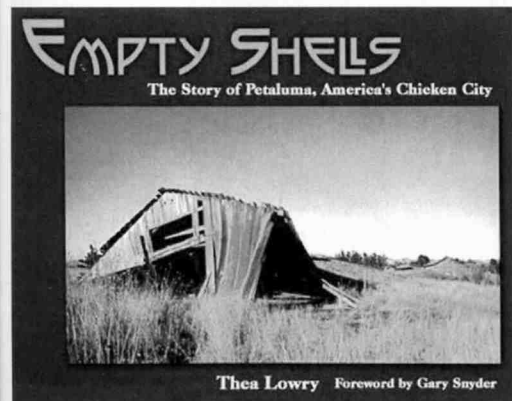
Haan + hen Amerikaanse Leghorn.

wat kuifhoenders. Kijk, en dán begin je natuurlijk ineens met 'sportfokken', want Kuifhoenders heb je niet zomaar goed in de tentoonstellingskooi zitten. Hij kreeg er steeds meer schik in, en verruilde zijn

eigen Wyandottekrielen ook voor Kuifhoenders. Zo was er steeds echte concurrentie op de Nulandse show; het ene jaar won Jurgen, dan weer Leo Smits. Via Leo leerde hij steeds meer mensen binnen de hobby kennen. Zij hielpen hem bij de aanschaf van o.a. topmateriaal La Flêchekrielen, en later de witte Amerikaanse Leghorns.

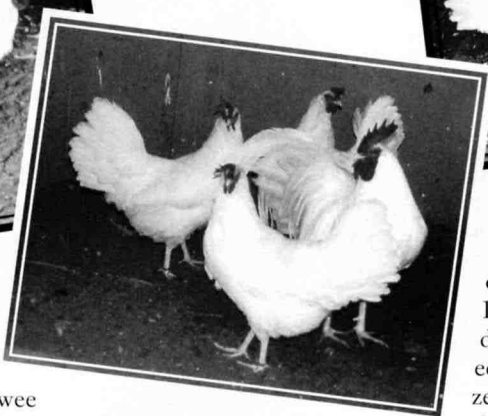
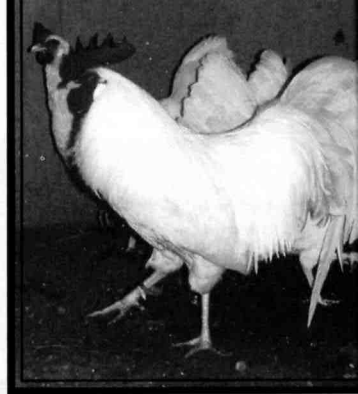
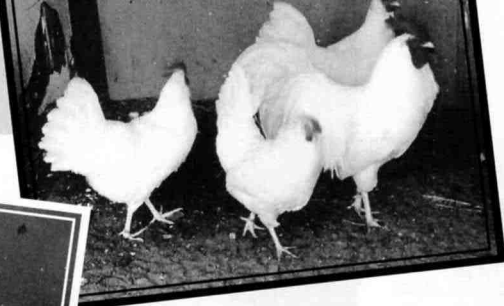
Hokken en fokken

De eerste Leghornhaan plus hen kwamen van Lei Cuypers, een 2^e haan met twee hennen ging hij samen met Leo Smits halen bij een andere fokker, wiens naam hem nu jammer genoeg niet te binnen wil schieten. Het bleken goede fokdieren te zijn, er zijn weinig 'fouten' in de nafok, zegt Van der

Boek over de glorie en teloorgang van Petaluma's hoenderpark.

*Toom Amerikaanse
Leghorns vitale dieren,
schoon en prachtig wit.*

Leest. Op het ogenblik zijn de Amerikaanse Leghorns zijn enige ras. Dit jaar heeft hij gebroed van 3 foktomen, twee daarvan had hij zelf samengesteld, de derde foktoom is van een bevriende fokker in Heeze, waar nog dieren uit zijn foklijn lopen, en daar mocht hij ook wat broedeieren halen. Hanen- of hennenfoktomen samenstellen doet hij niet; hij zoekt gewoon de mooiste dieren bij elkaar. "Mijn stelregel is, dat ik de natuur gewoon zijn gang laat gaan", zegt Piet. "Tachtig eieren liet ik uitbroeden, en 70 kuikentjes kon ik op komen halen, genoeg voor dit jaar. Ze zijn nu twee dagen oud en het zijn 'goeie' kuikens, vitaal, frisse oogjes, stevig op de pootjes. Kijk, ze liggen rustig te slapen, tevreden, temperatuur in orde en buikjes vol. Straks, met 6 weken, gaan ze naar buiten, naar het grote hok wat vroeger van de schapen was. Daar kunnen ze met volop ruimte en frisse lucht opgroeien, allemaal bij elkaar, totdat ik de hanen en hennen moet scheiden". Er zijn nóg drie grote hokken, waarin nu in elk hok een haan met een aantal hennen lopen, gewoon op zand, op de Nulandse grond zo gezegd, maar de hokken zijn ruim en droog en de kippen zijn verbazend wit en schoon! Hier en daar een hoge plank en zitstok, legnesten van autobanden gevuld met stro, heel eenvoudig allemaal en toch functioneel. De voerbakken hangen iets vrij van de grond, want bij tijd en wijlen zijn er enorm veel muizen, vertelt Piet. Gif wil hij niet gebruiken, maar als hij niks doet, willen ze wel eens aan de staartveren vreten. Dan zet hij overal klemmen en vangt er soms wel 15 op één dag! Na een week zijn ze weg.

om de Leghornhennen te sparen, want die moeten ook in showvorm blijven. Dan zie je goed dat er bij de hanen onderling beslist een pikorde was, want zodra ze 'heer en meester' in hun eigen hok zijn, gaan ze écht aan het uitgroeien! Toch moet hij het wel in de gaten houden, de echte liefde van de rose hennen gaat soms wat ver. Ze pikken aan z'n kop, en trekken aan z'n borst- en halsveren; liefkozingen die de haan gelaten ondergaat, maar voordat de beschadigingen te erg worden wisselt hij de hanen dan maar weer eens om. Ongemerkt is hij dus druk bezig met zijn kippen, maar de 'dagelijkse verzorging' valt mee: elke dag legkorrels en water, soms een handje graan. Echte wintervoorzorgen zijn er niet. Ze zitten behoorlijk beschut. Maar bij strenge vorst vet hij wél alle kammen en lellen in, óók van de hennen! De leg is niet zo geweldig, vindt hij, nu leggen ze goed, maar na een maand of drie is dat afgelopen en leggen ze nog maar sporadisch een ei. De leghybriden doen het wat dat betreft veel beter. Omdat die bruine eieren leggen, en de Leghorns spierwitte, kan hij gemakkelijk de goede eieren uitkiezen voor de broedmachine. Tenminste, dat dacht hij altijd. "Ik denk toch dat ik een keer een foutje heb gemaakt", peinst hij, terwijl hij een licht-crème ei laat zien. "Ik heb er ook zo een uit laten broeden dit jaar, ben benieuwd hoe een kleur die straks krijgt, hij verschilt nu nog niet van de andere kuikens!"

bijvoorbeeld te lange wenkbrauweertjes gelijk. Met verzorging en conditioneren kan je veel bereiken, dan kan je die 'Fraai' halen. Ik neem ook altijd een paar minder mooie dieren mee, dan lijkt de mooiste nóg mooier. Als ik ze wegbreng, wil ik ook eerste worden! Maar concurrentie is toch het leukste", vervolgt hij zijn betoog, "Meer fokkers met hetzelfde ras, dat geeft meer voldoening. De verschillen komen vanzelf te voorschijn tijdens de keuring als de dieren in handen zijn. Het 'stellen' en fraai voor de dag komen is het belangrijkste, al is dat toch ook vaak een momentopname". Hij heeft al veel prijzen gewonnen met zijn kippen, maar de Giesbersprijs, die hij dit jaar op Avicultura won, was zijn grootste wens. Vorig jaar zat hij er dichtbij, met een La Flèchekiel, maar nu is het echt gelukt. Twee weken later op de BTT won zijn andere haan, die is iets forser, en dat waardeerde de keurmeester. Zelf vindt hij echter de rankere 'Giesbersprijs'haan sierlijker; een échte Amerikaanse Leghorn!

Tot slot

Jammer dat de Vereniging Sportfokkers Nuland zo vergrijsd, er is geen jeugd, zegt Piet, maar dat probleem speelt overal. Hij zit er al jaren in het bestuur en dat gaat ook niet altijd allemaal in goede harmonie, hij is er zelfs een tijdje tussenuit geweest. Niet iedereen is nou eenmaal even makkelijk in de omgang, vaak zijn dingen toch goed bedoeld en willen sommigen het misschien zelfs té goed doen. Daarnaast kun je ook niet van iedereen altijd dat enthousiasme verwachten, maar uiteindelijk moet je het toch met elkaar zien te roeien. Zo is het maar net!

De prijzenkast, met links het 'Eerediploma' van de Koninklijke Vereeniging Avicultura.

De aard van het beestje

Als ik 'voor m'n rust' kippen moest nemen, zou ik niet zo gauw denken aan Leghorns, per definitie vliegerige, schuwe kippen. Maar geloof het of niet; deze Amerikaanse Leghorns zijn redelijk handtam. En Piet heeft er zowaar een band mee, dat zie ik aan zijn ogen als hij een paar kuikens oppakt, of een grote haan. Ik zei het al meer: liefdevolle, rustige verzorging lijkt de wildste kip te kunnen temmen! En die verzorging krijgen ze hier. Het is een oud gegeven, dat hanen lange tijd in vrede bij elkaar kunnen leven, maar op een gegeven moment is het uit met de rust. De hanen hoeven bij Van der Leest echter niet eenzaam in een hok, maar krijgen ieder een paar gezelschapsdames, leghybriden, dit

Showtime

Als het showseizoen nadert is Piet echt met zijn kippen in de weer: "Al weken van te voren worden de mooiste uitgekozen, wat vaker in handen genomen, tsja, wat doe je er zo al mee", klinkt het bijna verlegen, "ik kijk ze helemaal na, nou ja, ik praat er tegen en zo, dan wenen ze daar aan, en ik zet ze eens even in een trainingskooi. Drie dagen vooruit worden ze gewassen, en dan knip ik

Piet met een paar kuikentjes.